

Downloaded via the EU tax law app / web

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

19. märts 2013(*)

Apellatsioonkaebus – Riigiabi – France Télécomi kasuks rakendatud finantsmeetmed – Aktsionärialaenu projekt – Prantsuse valitsuse liikme avalikud avaldused – Otsus, millega tunnistatakse abi ühisturuga kokkusobimatuks ning ei kohustata seda tagasi maksma – Riigiabi mõiste – Majandusliku eelise mõiste – Riigi ressursside kaasamise mõiste

Liidetud kohtuasjades C-399/10 P ja C-401/10 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel vastavalt 4. ja 3. augustil 2010 esitatud kaks apellatsioonkaebust,

Bouygues SA, asukoht Pariis (Prantsusmaa),

Bouygues Télécom SA, asukoht Boulogne-Billancourt (Prantsusmaa),

esindajad: advokaadid C. Baldon, J. Blouet-Gaillard, J. Vogel, F. Sureau ja D. Theophile,
apellandid,

teised menetlusosalised:

Euroopa Komisjon, esindajad: C. Giolito, D. Grespan ja S. Thomas, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja esimeses kohtuastmes,

Prantsuse Vabariik, esindajad: G. de Bergues ja J. Gstalter,

hageja esimeses kohtuastmes,

keda toetavad:

Saksamaa Liitvabariik, esindajad: T. Henze ja J. Möller, keda abistas *Rechtsanwalt* U. Soltész,
menetlusse astuja apellatsioonimenetluses,

France Télécom SA, asukoht Pariis, esindajad: advokaadid S. Hautbourg, S. Quesson ja L. Olza Moreno, hiljem advokaadid S. Hautbourg ja S. Quesson,

Association française des opérateurs de réseaux et services de télécommunications (AFORS Télécom), asukoht Pariis,

hagejad esimeses kohtuastmes

ja

Euroopa Komisjon, esindajad: C. Giolito, D. Grespan ja S. Thomas, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

apellant,

teised menetlusosalised:

Prantsuse Vabariik, esindajad: G. de Bergues ja J. Gstalter,

hageja esimeses kohtuastmes,

keda toetavad:

Saksamaa Liitvabariik, esindajad: T. Henze ja J. Möller, keda abistas *Rechtsanwalt* U. Soltész,
menetlusse astuja apellatsioonimenetluses,

Bouygues SA, asukoht Pariis,

Bouygues Télécom SA, asukoht Boulogne-Billancourt,

esindajad: advokaadid C. Baldon, J. Blouet-Gaillard, J. Vogel, F. Sureau ja D. Theophile,

France Télécom SA, asukoht Pariis, esindajad: advokaadid S. Hautbourg, S. Quesson ja L. Olza
Moreno, hiljem advokaadid S. Hautbourg ja S. Quesson,

**Association française des opérateurs de réseaux et services de télécommunications
(AFORS Télécom)**, asukoht Pariis,

hagejad esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, asepresident K. Lenaerts, kodade presidendid A. Tizzano, M.
Ilešič, J. Malenovský, kohtunikud U. Lõhmus, E. Levits, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (ettekandja),
J.-J. Kasel ja M. Safjan,

kohtujurist: P. Mengozzi,

kohtusekretär: ametnik A. Impellizzeri,

arvestades kirjalikus menetluses ja 13. märtsi 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 28. juuni 2012. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Bouygues SA ja Bouygues Télécom SA (edaspidi ühiselt „äriühingud Bouygues”) ühelt poolt ning Euroopa Komisjon teiselt poolt paluvad oma apellatsioonkaebustes tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 21. mai 2010. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-425/04, T-444/04, T-450/04 ja T-456/04: Prantsusmaa jt vs. komisjon (EKL 2010, lk II-2099; edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus”), millega kohus esiteks tühistas komisjoni 2. augusti 2004. aasta otsuse 2006/621/EÜ seoses riigiabiga, mis Prantsusmaa andis France Télécomile (ELT 2006, L 257, lk 11; edaspidi „vaidlusalune otsus”), artikli 1 ja teiseks leidis, et vajadus teha otsus kõnealuse otsuse artikli 2 tühistamise nõuete kohta on ära langenud.

Vaidluse taust

Kohtuasja üldine kontekst

2 France Télécom SA (edaspidi „FT”), kes on telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste operaator ning tarnija, asutati 1991. aastal avalik-õigusliku juriidilise isikuna ja ta tegutseb alates 31. detsembrist 1996 aktsiaseltsi vormis. FT on koteeritud börsil alates 1997. aasta oktoobrist. 2002. aastal kuulus FT aktsiakapitalis 56,45% osalus Prantsuse riigile ning ülejäänud osa jagunes avalikkuse (32,25%), ristosaluse aktsionäride (8,26%) ja kõnealuse ettevõtja töötajate (3,04%) vahel.

3 FT näitas 2002. aasta esimese kvartali kohta avaldatud raamatupidamisaruannetes netovõlga 63,5 miljardit eurot ning kahjumit 8,3 miljardit eurot.

4 Reitinguagentuurid Moody's ja Standard & Poor (edaspidi „S&P”) langetasid ajavahemikus märtsist kuni juunini 2002 FT reitingut ja alandasid samuti tema väljavaated negatiivseks. Täpsemalt 24. juunil 2002 alandas Moody's FT pika- ja lühiajalise võlakohustuse reitingut usaldusväärse investeerimisjärgu (*investment grade*) viimasele astmele. Paralleelselt langes oluliselt FT aktsia kurss.

5 FT rahalise olukorraga seoses teatas Prantsuse majandus-, rahandus- ja tööstusminister ajalehes *Les Échos* 12. juulil 2002 avaldatud intervjuus (edaspidi „12. juuli 2002. aasta avaldus”), et juhul kui FT-l peaks olema rahastamisprobleeme, teeb Prantsuse riik vajalikud otsused nende lahendamiseks.

6 S&P langetas samal kuupäeval FT pikaajaliste võlakohustuse reitingut usaldusväärse investeerimisjärgu viimasele astmele, märkides, et see aste säilis üksnes seetõttu, et Prantsuse riik oli esitanud vihjeid FT kohta.

7 Prantsuse ametivõimud teatasid 12. septembril 2002 avalikult, et nad nõustusid FT tegevdirektori tagasiastumisega.

8 FT avaldas 13. septembril 2002 oma poolaasta raamatupidamisaruanded, mis kinnitasid, et 30. juunil 2002 oli FT konsolideeritud omakapital läinud 440 miljoni euro ulatuses miinusesse ja et tema netovõlg oli 69,69 miljardit eurot, millest 48,9 miljardit eurot võlakirjadest tulenevat võlga kuulus tasumisele aastatel 2003–2005.

9 Prantsuse ametivõimud teatasid 13. septembri 2002. aasta pressiteates FT rahalise olukorra kohta sisuliselt seda, et Prantsuse riik panustab FT omakapitali tugevdamisse ja võtab vajadusel meetmed, et vältida FT mis tahes rahastamisprobleeme.

10 Moody's muutis samal päeval FT võlakohustuse väljavaate negatiivsest stabiilseks, kuna Prantsuse riik kinnitas oma lubadust FT-d toetada.

11 2. oktoobril 2002 nimetati ametisse uus FT tegevdirektor. Sellest teavitavas pressiteates kinnitati sisuliselt avaldust, mis tehti käesoleva kohtuotsuse punktis 9 välja toodud 13. septembri 2002. aasta pressiteates.

12 FT uued juhid esitasid 4. detsembril 2002 FT nõukogule tegevuskava „France Télécomi ambitsioon 2005” (edaspidi „2005. aasta ambitsioonikava”), mille eesmärk oli põhiliselt FT bilansi tasakaalustamine 15 miljardi euro ulatuses omakapitali tugevdamise kaudu.

13 2005. aasta ambitsioonikava esitamisega kaasnes majandus-, rahandus- ja tööstusministri 4. detsembri 2002. aasta pressiteade (edaspidi „4. detsembri 2002. aasta teade”), mis oli järgmine:

„Majandus[...]minister [...] kinnitab [Prantsuse] riigi toetust tegevuskavale, mille [FT] nõukogu võttis vastu 4. detsembril [2002]. 1) [FT] kontsern moodustab ühtse tööstusliku terviku, mille tegevusnäitajad on märkimisväärsed. [FT] peab siiski täna toime tulema tasakaalustamata kapitali struktuuriga, omakapitali ja keskmise tähtajaga võlakohustuse finantseerimise vajadustega. See olukord tuleneb halvasti juhitud ja kõige kõrgema spekulatiivse „finantsmulli” järgi minevikus teostatud investeeringute ebaõnnestumisest ja turgude suunamuutusest üldisemalt. [FT] suutmatust rahastada oma arengut muul viisil kui võlastumise teel süvendas seda olukorda. 2) [Prantsuse] riik põhiaktsionärina taotles uutelt juhtidelt, et nad taastaks [FT] finantstasakaalu, säilitades kontserni terviklikkuse [...] 3) Võttes arvesse juhtide välja töötatud tegevuskava ja investeeringute tasuvuse väljavaateid, osaleb [Prantsuse] riik 15 miljardi euro suuruse omakapitali tugevdamises vastavalt oma osale kapitalis ehk 9 miljardi euro suuruse investeeringuga. [Prantsuse] riik kui aktsionär peab kohaseks nii toimida aruka investorina. [FT] hooleks jääb määratleda omakapitali tugevdamise täpne kord ja graafik. [Prantsuse] valitsus soovib, et selle operatsiooni läbiviimisel arvestataks rohkem [FT] individuaalsete aktsionäride ja palgatöötajatest aktsionäride olukorda. Andmaks [FT-le] võimaluse rahastamisvahendi kasutamiseks kõige sobival hetkel, on [Prantsuse] riik valmis maksma oma osaluse omakapitali tugevdamises aktsionäri ajutise laenuna, mis makstakse [FT-le] välja turutingimustel. 4) [Prantsuse] riigi osalus FT-s kantakse tervikuna üle avalik-õiguslikule tööstus- ja kaubandusasutusele ERAP [Entreprise de recherches et d'activités pétrolières; (edaspidi „ERAP”)]. See võtab võlgu rahaturgudelt, finantseerimaks [Prantsuse] riigi osa [FT] omakapitali tugevdamises”.

14 FT viis 11. detsembril ja 12. detsembril 2002 läbi kaks järjestikust võlakirjade emissiooni kogusummas 2,9 miljardit eurot.

15 S&P täpsustas 17. detsembril 2002, et alates 2002. aasta juulist oli Prantsuse riigi toetus olnud üheks võtmeteguritest FT reitingu säilitamisel usaldusväärses investeerimisjärgus ning et riigi teade aktsionäri-laenu kohta ja lubadus osaleda rahaliselt 15 miljardi euro rekapitaliseerimise operatsioonis oma osalusega proportsionaalsel määral kinnitas seda toetust.

16 ERAP edastas 20. detsembril 2002 FT-le aktsionäri-laenu lepingu parafeeritud ja allkirjastatud projekti (edaspidi „aktsionäri-laenu pakkumine”). FT seda projekti ei allkirjastanud ning aktsionäri-laenu kunagi ei antud.

17 FT võttis 15. jaanuaril 2003 toimunud võlakirjade emissioonide kaudu laene kogusummas 5,5 miljardit eurot. Neid võlakirjalaene ei tagatud riiklike tagatiste või garantiidega. FT pikendas 15 miljardi euro suuruse sündikaatlaenu tasumisele kuuluvat osa 10. veebruaril 2003.

18 2005. aasta ambitsioonikavas ette nähtud omakapitali tugevdamise operatsioon käivitati 4. märtsil 2003. FT suurendas 24. märtsil 2003 kapitali 15 miljardi euro võrra. Prantsuse riik osales selles toimingus proportsionaalselt oma osaga FT kapitalis ehk 9 miljardi euroga. See tegevus viidi lõpule 11. aprillil 2003.

19 FT lõpetas 2002. majandusaasta ligikaudu 21 miljardi euro suuruse kahjumi ja peaaegu 68 miljardi euro suuruse netovõlaga. FT poolt 5. märtsil 2003 avaldatud 2002. aasta majandusaasta raamatupidamisaruanded näitavad käibe tõusu 8,4%, ärikasumit enne amortisatsiooni 21,1% ning ärikasumit 30,9%. 14. aprillil 2003 kuulus Prantsuse riigile FT kapitalis 58,9% osalus, millest 28,6% ERAP-i kaudu.

Haldusmenetlus ja vaidlusalune otsus

20 Prantsuse Vabariik teavitas komisjoni 4. detsembril 2002 finantsmeetmetest, mis olid ette nähtud 2005. aasta ambitsioonikavas, sh aktsionäri-laenu projektist.

21 Prantsuse õiguse alusel asutatud äriühingud Bouygues, kellest Bouygues Télécom SA tegutseb Prantsuse mobiilsideturul, esitasid 22. jaanuaril 2003 komisjonile kaebuse, mis puudutas eelkõige väidetavalt Prantsuse riigi poolt FT-le antud abi, mis seisnes esiteks Prantsuse ametivõimude poolt alates 2002. aasta juulist FT kasuks tehtud avalikes avaldustes (edaspidi „alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused”) ja teiseks 4. detsembri 2002. aasta teates 9 miljardi euro suuruse aktsionäri-laenu pakkumise kohta.

22 Komisjoni otsus algatada EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud ametlik uurimismenetlus Prantsuse riigi poolt FT kasuks võetud finantsmeetmete suhtes (edaspidi „ametliku uurimismenetluse algatamise otsus”) avaldati 12. märtsil 2003 Euroopa Liidu Teatajas (ELT C 57, lk 5).

23 Komisjon teavitas Prantsuse ametivõime vaidlusalusest otsusest 3. augustil 2004. Selle otsuse artikkel 1 näeb ette, et „[a]ktsi[onäri]laen, mille [Prantsuse Vabariik] määras [FT-le] 2002. aasta detsembris 9 miljardi euro suuruse krediidiini näol, moodustab alates juulist 2002 [tehtud] avalduste kontekstis riigiabi, mis ei sobi kokku ühisturu[ga] [...]”. [täpsustatud tõlge] Vaidlustatud otsuse artikli 2 kohaselt „[ei kuulu] [a]rtiklis 1 kirjeldatud toetus tagasimaksmisele”.

24 Selle otsuse põhjendustes 17–26 on komisjon tõdenud, et alates 2002. aasta juunist iseloomustasid FT finantsolukorda rasked struktuurilised probleemid ja tasakaalustamata bilanss. Sama otsuse põhjendusest 37 nähtub, et 12. juuli 2002. aasta avalduse kuupäeval olid reitinguagentuurid S&P ja Moody's valmis alandama FT reitingut spekulatiivse võlakirja (*junk bond*) tasemele.

25 Vaidlusaluse otsuse põhjenduses 39 on komisjon nentunud, et 2002. aasta juulis tabas FT-d usalduskriis, mis ähvardas takistada kavandatud refinantseerimist ja ohustada ettevõtte likviidsust aastal 2003. Komisjon täpsustas selle otsuse põhjendustes 212 ja 222, et arvestades Prantsuse ametivõimude 13. septembri ning 2. oktoobri 2002. aasta pressiteateid, muutsid reitinguagentuurid Moody's ja S&P oma hinnangut FT võla haldamise kohta ning viitasid turu usalduse tõusule.

26 Vaidlusaluse otsuse põhjendustes 185–187 on komisjon täheldanud, et 2002. detsembris võetud meetmetele, millest teatati, olid alates 2002. aasta juulist eelnenud avaldused, ja leidnud, et nendel avaldustel oli olnud mõju arusaamisele, mis oli turgudel ja majanduses osalejatel FT olukorrast detsembris 2002. Komisjon asus seisukohale, et neid avaldusi ja teavitatud meetmeid võib seega analüüsida tervikuna.

27 Kõnealune institutsioon täpsustas asjaomase otsuse põhjendustes 188 ja 189 ning 203–219, et tema hinnangul omas 12. juuli 2002. aasta avaldus mõistagi turgudele mõju ja andis FT-le majandusliku eelise. Pärast arvukate õiguslike argumentide analüüsimist leidis aga komisjon, et tal ei ole piisavaid tõendeid, mis võimaldaksid kinnitada, et see avaldus võis tähendada riigi ressursside vähemalt võimalikku kaasamist.

28 Samas leidis aga komisjon vaidlusaluse otsuse põhjendustes 194–196, et aktsionäri-laenu pakkumine andis FT-le eelise ja sellega kaasati potentsiaalselt riigi ressursid. Esiteks võimaldas see pakkumine tal suurendada oma finantseerimisvahendeid ja rahustada turgu seoses oma võimega tähtaegadest kinni pidada. Teiseks loodi võimalik lisakohustus riigi ressurssidele aktsionäri-laenu andmise teatega, millega käis kaasas nimetatud laenuandmisega seotud eeltingimuste täitmine, turule mulje jätmisega, et laen tõesti anti, ja lõpuks aktsionäri-laenu pakkumise saatmisega.

29 Mainitud otsuse põhjendustes 197–201 leidis komisjon samuti, et konkurentsile avatud telekommunikatsiooni sektoris sellised eelised, nagu said osaks FT-le, kahjustavad või ähvardavad kahjustada konkurentsi eriti tundlikul viisil ning et need võivad kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust.

30 Komisjon on vaidlusaluse otsuse põhjendustes 203–256 tõdenud, et võttes arvesse eelkõige alates 2002. aasta juulist tehtud avalduste mõju turule, ei vasta teatatud meetmed turutingimustel tegutseva aruka erainvestori kriteeriumile ega kriteeriumidele, mida kohaldatakse raskustes oleva äriühingu päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava abi suhtes. Seega järeldas komisjon, et kõnealused meetmed kujutavad endast ühisturuga kokkusobimatut riigiabi.

31 Leides siiski, et selle abi mõju ei saa täpselt mõõta ja et kõnealuse abi muude elementide kui aktsionäri-laenu pakkumise üldine analüüs nende kooskõla kohta riigiabi käsitlevate eeskirjadega oli uus, tõdes komisjon vaidlusaluse otsuse põhjendustes 257–264, et kaitseõiguste järgimine ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte takistavad abi tagasinõudmist.

Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

32 Prantsuse Vabariik, FT ja äriühingud Bouygues taotlesid Üldkohtusse esitatud hagides vaidlusaluse otsuse tühistamist ning Association française des opérateurs de réseaux et services de télécommunications (AFORS Télécom) selle otsuse osalist tühistamist.

33 Prantsuse Vabariik ja FT esitasid vaidlusaluse otsuse artikli 1 tühistamise nõude põhjendamiseks eelkõige teise väite, mis tugineb õigusnormi rikkumisele EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses riigiabi mõiste kohaldamisel teatatud meetmete suhtes ja kolmanda väite, mis tugineb ilmsetele vigadele alates 2002. aasta juulist tehtud avalduste sisu ja/või väidetavate tagajärgede hindamisel.

34 Äriühingud Bouygues esitasid vaidlusaluse otsuse artikli 1 tühistamise nõude põhjenduseks esimese väite, et on rikutud EÜ artikli 87 lõiget 1, kuna komisjon keeldus alates 2002. aasta juulist tehtud avaldusi eraldi või koos riigiabina kvalifitseerimast, ning teise väite, et põhjendused on vastuolulised või ebapiisavad, mis on vastuolus EÜ artikliga 253.

35 Üldkohus analüüsis vaidlustatud kohtuotsuses neid väiteid koos niivõrd, kui need puudutavad riigiabi mõistet.

36 Üldkohus lükkas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 126–133 tagasi eelkõige komisjoni väited, et äriühingute Bouygues nõue tühistada vaidlusaluse otsuse artikkel 1 osas, milles

komisjon oli keeldunud kvalifitseerimast alates 2002. aasta juulist tehtud avaldusi riigiabiks, on vastuvõetamatu põhjendatud huvi puudumise tõttu, kuna need äriühingud seadsid kahtluse alla üksnes vaidlusaluse otsuse põhjendused ja nad ei saa saada täiendavat kasu tuvastusest, et alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused kujutavad endast samuti riigiabi.

37 Üldkohus märkis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 215 sisu kohta, et selleks, et meedet saaks kvalifitseerida riigiabiks EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses, peab see eelkõige sisaldama eelist, mis võib olla erinevas vormis ning tuleneda otse või kaudselt riigi ressurssidest.

38 Üldkohus täpsustas selle kohtuotsuse punktis 262, et tuvastatud eelise ning riigi ressursside kaasamise vahel peab esinema seos, mis eeldab, et nimetatud eelis on otseselt seotud riigieelarvel lasuva vastava kohustusega või sellele eelarvele piisavalt konkreetse majandusliku riski tekitamisega riigi poolt võetud õiguslikult siduvate kohustuste alusel.

39 Üldkohus määratles vaidlustatud kohtuotsuse punktis 231 eelise mõiste nii, et riigi sekkumise tagajärjel peab eelisesaaja majanduslik ja/või rahaline olukord paranema.

40 Käesolevas asjas leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 259, et komisjon on tõendanud, et alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused ning 4. detsembri 2002. aasta teade aktsionärialaenu projekti kohta sisaldavad üheskoos FT-le eelise andmist EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses.

41 Mainitud kohtuotsuse punktis 257 leidis aga Üldkohus, et komisjon ei ole tõendanud aktsionärialaenu pakkumisest, mille saatmist 20. detsembril 2002 ei avalikustatud, tuleneva eraldiseisva lisaeelise olemasolu, arvestades, et alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused ja eeskätt 4. detsembri 2002. aasta teade olid andnud FT-le võimaluse oma võlad sel ajal võlakirjaturul valitsenud tingimustel 9 miljardi euro ulatuses refinantseerida.

42 Seejärel vaagis Üldkohus küsimust, kas komisjoni tuvastatud eelis tulenes riigi ressurssidest.

43 Selles osas märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 269–289 eelkõige, et alates 2002. aasta juulist tehtud avaldusi ei saa samastada garantiiga või tõlgendada nii, et need avavad Prantsuse riigi ressursid endast riigi ressursside ülekandmist kujutavale ohule, ja jättis rahuldamata äriühingute Bouygues nõude tühistada vaidlusaluse otsuse artikkel 1 osas, milles komisjon oli keeldunud kvalifitseerimast alates 2002. aasta juulist tehtud avaldusi riigiabiks.

44 Mis puudutab 4. detsembri 2002. aasta teadet, siis märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 293, et komisjon ega äriühingud Bouygues ei ole väitnud, et see teade sisaldab iseenesest piisavalt täpset, kindlat ja tingimusteta kohustust, mis võimaldaks järeldada, et tegemist on riigi ressursside ülekandmisega EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses. Lisaks sellele leidis Üldkohus mainitud kohtuotsuse punktides 294–298, et komisjon ei ole tõendanud, et 4. detsembri 2002. aasta teade sisaldas riigi ressursside ülekandmist.

45 Aktsionärialaenu pakkumise osas tõdes Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 299, et kuna komisjon ei ole sellest pakkumisest tulenevat eelist piisavalt tõendanud, siis seda enam ei ole Üldkohtul võimalik järeldada, et esineb riigi ressursside ülekandmine, mis on selle eelisega seotud.

46 Seejärel analüüsis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 302–309 seda, kas komisjon võis siiski järeldada, tuginedes alates 2002. aasta juulist tehtud avalduste koostoimes 4. detsembri 2002. aasta teatega ja aktsionäri-laenu pakkumise üldisele analüüsile, et esines riigi ressurssidest tulenev majanduslik eelis.

47 Üldkohus leidis selles osas esiteks vaidlustatud kohtuotsuse punktis 304, et kuna alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused ei sisaldanud lubadust anda sellist konkreetset rahalist toetust nagu see, mis konkretiseerus 2002. aasta detsembris, kujutab 4. detsembri 2002. aasta teade endast olulist murrangut FT refinantseerimiseni viinud sündmuste jadas.

48 Teiseks leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 309, et isegi kui komisjon võis finantsturgude usalduse taastamisest ja FT refinantseerimise tingimuste parandamisest tulenenud eelise iseloomustamisel õigustatult arvestada kõiki sündmusi, mis leidsid aset enne 4. detsembri 2002. aasta teadet, ei „too [see eelis] kaasa vastavalt riigieelarve vähenemist ega tekita piisavalt konkreetset majanduslikku riski sellel eelarvel lasuva kohustuse osas. Nimelt on selline eelis eraldiseisev sellest, mida võidi anda [...] aktsionäri-laenu [pakkumise] kaudu ning mida ei ole vaidlus[aluses] otsuses piisavalt iseloomustatud”.

49 Seetõttu järeldas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 310, et komisjon eiras abi mõistet EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses, kui ta asus seisukohale, et aktsionäri-laenu pakkumine alates 2002. aasta juulist tehtud avalduste kontekstis sisaldas eelise andmist FT-le, mille tagajärg oli riigi ressursside ülekandmine, ja tühistas vaidlusaluse otsuse artikli 1.

Menetlus Euroopa Kohtus

50 Saksamaa Liitvabariik esitas 20. detsembril 2010 Euroopa Kohtu kantseleisse saabunud avaldusega taotluse astuda menetlusse kohtuasjades C-399/10 P ja C-401/10 P Prantsuse Vabariigi nõuete toetuseks.

51 Euroopa Kohtu presidendi 28. veebruari 2011. aasta määrustega lubati Saksamaa Liitvabariigil astuda menetlusse kohtuasjades C-399/10 P ja C-401/10 P.

52 Euroopa Kohtu presidendi 8. septembri 2011. aasta määrusega liideti need kaks kohtuasja suulise menetluse ja kohtuotsuse tegemise huvides.

Poolte nõuded

53 Äriühingud Bouygues paluvad Euroopa Kohtul:

- tühistada vaidlustatud kohtuotsus;
- lahendada asi sisuliselt ja tühistada vaidlusaluse otsuse artikkel 1 osas, milles see ei kvalifitseeri riigiabiks alates 2002. aasta juulist tehtud avaldusi, ja selle otsuse artikkel 2 osas, milles see ei kohusta Prantsuse Vabariiki tuvastatud abi FT-lt tagasi nõudma;
- teise võimalusena juhul, kui kohus leiab, et kohtuvaidlus ei ole lahendamise staadiumis, suunata kohtuasi tagasi Üldkohtusse, ja
- mõista kohtukulud välja komisjonilt, FT-lt, Prantsuse Vabariigilt ning Saksamaa Liitvabariigilt.

54 Komisjon palub Euroopa Kohtul:

- tühistada vaidlustatud kohtuotsus osas, milles see tühistab vaidlusaluse otsuse artikli 1,

mõistab Prantsuse Vabariigi ja FT kohtukulud välja komisjonilt ja jätab komisjoni kohtukulud tema enda kanda;

- suunata kohtuasi uueks arutamiseks tagasi Üldkohtusse, ja
- teha otsus käesoleva menetlusega seotud kohtukulude jagamise kohta edaspidi.

55 FT palub Euroopa Kohtul:

- jätta apellatsioonkaebused rahuldamata;
- vastupidisel juhul suunata kohtuasi tagasi Üldkohtusse;
- eeldusel, et kohus tühistab vaidlustatud kohtuotsuse, suunamata seda tagasi Üldkohtusse, rahuldada tema nõuded esimeses kohtuastmes terves ulatuses või osaliselt, ja
- mõista kohtukulud välja äriühingutelt Bouygues ja komisjonilt.

56 Prantsuse Vabariik palub Euroopa Kohtul:

- jätta apellatsioonkaebused rahuldamata;
- vastupidisel juhul suunata kohtuasi tagasi Üldkohtusse;
- eeldusel, et Euroopa Kohus keeldub kohtuasja Üldkohtusse tagasi suunamast, rahuldada tema nõuded esimeses kohtuastmes terves ulatuses või osaliselt, ja
- mõista kohtukulud välja äriühingutelt Bouygues ja komisjonilt.

57 Saksamaa Liitvabariik astub menetlusse Prantsuse Vabariigi nõuete toetuseks ja palub Euroopa Kohtul muu hulgas mõista tema poolt kantud kohtukulud välja äriühingutelt Bouygues ja komisjonilt.

Apellatsioonkaebused

58 Äriühingud Bouygues esitavad oma apellatsioonkaebuse põhjendamiseks kaks väidet.

59 Meenutagem selles osas, et esiteks esitasid äriühingud Bouygues Üldkohtus nõude tühistada vaidlusaluse otsuse artikkel 1 osas, milles komisjon keeldus alates 2002. aasta juulist tehtud avaldusi riigiabiks kvalifitseerimast, ja selle otsuse artikkel 2 (kohtuasi T-450/04) ning teiseks astusid nad menetlusse komisjoni nõuete toetuseks hagi raames, mille FT esitas selle sama otsuse tühistamiseks (kohtuasi T-444/04).

60 Vaidlustatud kohtuotsuses tunnistas Üldkohus kõigepealt vastuvõetavaks, kuid põhjendamatuks äriühingute Bouygues nõude tühistada vaidlusaluse otsuse artikkel 1 osas, milles komisjon keeldus alates 2002. aasta juulist tehtud avaldusi riigiabiks kvalifitseerimast (kohtuasi T-450/04), seejärel tunnistas ta vastuvõetavaks ja põhjendatuks FT nõude tühistada mainitud otsuse artikkel 1 terves ulatuses (kohtuasi T-444/04) ja lõpuks leidis kohus, et neil asjaoludel oli vajadus teha otsus eelkõige äriühingute Bouygues nõude kohta ja tühistada sama otsuse artikkel 2 ära langenud.

61 Seega puudutab äriühingute Bouygues apellatsioonkaebuse esimene väide Üldkohtu hinnangut kohtuasjas T-450/04 ja see tugineb rikkumistele, mille Üldkohus toime pani, kui lükkas tagasi nende argumendid, millega sooviti tõendada, et komisjon rikkus õigusnormi, kui jättis alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused riigiabiks kvalifitseerimata.

62 Teine väide puudutab Üldkohtu hinnangut kohtuasjas T-444/04 ja see tugineb õigusnormi rikkumistele Üldkohtu poolt siis, kui ta tühistas vaidlusaluse otsuse osas, milles see kvalifitseeris riigiabiks 4. detsembri 2002. aasta teate ja aktsionärialaenu pakkumise võetuna ühiselt. See väide jaguneb kaheks osaks, millest esimene tugineb õigusnormi rikkumisele, mis puudutab vajalikku seost antud eelise ja riigi ressursside kaasamise vahel, ning teine õigusnormi rikkumisele, mis puudutab küsimust, kas aktsionärialaenu pakkumine andis FT-le eelise.

63 Komisjon esitab oma apellatsioonkaebuse põhjendamiseks kolm väidet, millest esimene tugineb vaidlustatud kohtuotsuse vastuolulistele põhjendustele.

64 Teine väide tugineb õigusnormi rikkumistele Üldkohtu poolt siis, kui ta tühistas vaidlusaluse otsuse osas, milles see kvalifitseeris riigiabiks 4. detsembri 2002. aasta teate ja aktsionärialaenu pakkumise võetuna ühiselt. See väide jaguneb neljaks osaks, millest esimene tugineb õigusnormi rikkumisele, mis puudutab vajalikku seost antud eelise ja riigi ressursside kaasamise vahel, teine õigusnormi rikkumisele, mis puudutab riigi ressursside kaasamist 4. detsembri 2002. aasta teate ja aktsionärialaenu pakkumise tõttu võetuna ühiselt, kolmas õigusnormi rikkumisele, mis puudutab FT kasuks antud eelise analüüsimist ja mis tuleneb asjaolust, et arvesse jäeti võtmata komisjoni poolt kohaldatud aruka erainvestori kriteerium, ning neljas asjaolule, et eirati komisjoni kaalutlusruumi, mis talle keerukate majandusanalüüside tegemisel on antud.

65 Kolmas väide tugineb vaidlusaluse otsuse väärale tõlgendusele ja moonutamisele.

66 Kõigepealt tuleb analüüsida äriühingute Bouygues esimest väidet, mis puudutab alates 2002. aasta juulist tehtud avalduste kvalifitseerimist riigiabiks, ja teiseks ühiselt äriühingute Bouygues teise väite esimest osa ning komisjoni teise väite esimest osa, mis tuginevad õigusnormi rikkumistele seoses 4. detsembri 2002. aasta teate ja aktsionärialaenu pakkumise võetuna ühiselt kvalifitseerimisega riigiabiks.

Äriühingute Bouygues esimene väide, mis puudutab alates 2002. aasta juulist tehtud avalduste kvalifitseerimist riigiabiks

67 Äriühingute Bouygues apellatsioonkaebuse esimene väide tugineb riigiabi mõiste liiga kitsale tõlgendusele, Prantsuse õiguse moonutamisele ja asjaolude ekslikule õiguslikule kvalifitseerimisele Üldkohtu poolt siis, kui ta lükkas tagasi nende argumendid, millega nad soovisid tõendada, et komisjon rikkus õigusnormi, kui keeldus kvalifitseerimast alates 2002. aasta juulist tehtud avaldusi riigiabiks.

68 Meenutagem selles osas, et kohtuasjas T-450/04 palusid äriühingud Bouygues eelkõige tühistada vaidlusaluse otsuse artikkel 1 niivõrd, kui see lükkas kaudselt tagasi nende argumendid, mida nad olid esitanud nii komisjonile 22. jaanuaril 2003 saadetud kaebuses kui ka haldusmenetluses ja mille kohaselt kujutavad alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused iseendast riigiabi.

69 Käesoleva kohtuotsuse punktides 36 ja 43 on välja toodud ja vaidlustatud kohtuotsuse punktides 133 ja 325 nähtub, et Üldkohus tunnistas selle nõude vastuvõetavaks, kuid põhjendamatuks.

70 Selles osas tuleb kõigepealt tõdeda, et ametliku uurimismenetluse algatamise otsuse põhjendustes 39–57 välja toodud kavandatud meetmete üksikasjalikust kirjeldusest nähtub, et see otsus puudutab üksnes teatatud meetmeid ja et seega ei kutsunud komisjon selle otsusega huvitatud pooli üles esitama oma märkusi küsimuses, kas alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused kujutavad iseendast riigiabi.

71 Vastavalt nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ [...] artikli [88] kohaldamiseks (EÜT L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339), artikli 4 lõikele 4, artikli 6 lõikele 1 ja artikli 13 lõikele 1 on sellise otsuse ja üleskutse tegemine nõutavad nii selleks, et määrata kindlaks haldusmenetluse ese, kui ka selleks, et tagada komisjoni niivõrd täielik informeeritus kui võimalik.

72 Seega, kuna komisjon ei võtnud vastu ühtegi täiendavat otsust, mis oleks võinud laiendada vaidlusaluse otsusega päädinud haldusmenetluse eset küsimusele, kas alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused kujutavad iseendast riigiabi, siis järeldub sellest, et asjaomane institutsioon ei jätkanud talle 22. jaanuaril 2003 esitatud äriühingute Bouygues kaebuste selle elemendi uurimist ametliku uurimismenetluse algatamise otsusega.

73 Edasi nähtub vaidlusaluse otsuse põhjendusest 185, et otsuse ese puudutab aktsionäri-laenu, millest oli komisjonile teatatud, ja et alates 2002. aasta juulist tehtud avaldusi on arvesse võetud üksnes osas, milles need on kõnealuse laenu hindamisel objektiivselt olulised. Seega analüüsis komisjon neid avaldusi vaid üksnes ulatuses, milles need moodustavad viimati mainitud meetme konteksti.

74 Lisaks sellele tõi komisjon vaidlusaluse otsuse põhjendustes 188, 189, 218 ja 219 välja, et tal ei olnud piisavalt teavet, mis võimaldanuks võtta seisukohta küsimuses, kas mainitud avaldused kujutavad iseendast riigiabi.

75 Lõpuks nähtub vaidlusaluse otsuse artiklist 1, et see kvalifitseerib ühisturuga kokkusobimatuks riigiabiks vaid aktsionäri-laenu ja et see mainib alates 2002. aasta juulist tehtud avaldusi üksnes elementidena, mis moodustavad tuvastatud abi konteksti.

76 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et vaidlusaluses otsuses ei võeta seisukohta äriühingute Bouygues kaebuse suhtes osas, milles nad on väitnud, et alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused kujutavad iseendast riigiabi.

77 Järelikult rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 128 ja 131, et vaidlusaluse otsuse artikkel 1 sisaldab komisjoni keeldumist kvalifitseerida alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused riigiabiks. Asjaolu, et komisjon ei võtnud äriühingute Bouygues kaebuse alusel seisukohta nende avalduste kui selliste riigiabiks kvalifitseerimise suhtes, ei saa iseenesest samastada otsusega nende kaebajate nõuded rahuldamata jätta.

78 Üldkohus andis seega hinnangu küsimustele, mille kohta komisjon veel seisukohta ei olnud võtnud, ja ajas segamini haldus- ja kohtumenetluste erinevad etapid, mis on aga vastuolus komisjoni ja Euroopa Kohtu pädevuste jaotamise ja ELT lepinguga ette nähtud õiguskaitsevahendite süsteemiga ning hea õigusemõistmise nõuetega (vt selle kohta 11. novembri 1981. aasta otsus kohtuasjas 60/81: IBM vs. komisjon, EKL 1981, lk 2639, punkt 20).

79 Seega on tulemusetu apellatsioonkaebuse esimene väide, mis käsitleb õigusnormi rikkumisi, mille Üldkohus pani toime oma hinnangus selle kohta, kas väidetav komisjoni keeldumine kvalifitseerida alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused riigiabiks on seaduslik.

Äriühingute Bouygues teise väite esimene osa ja komisjoni teise väite esimene osa, mis tuginevad õigusnormi rikkumistele seoses 4. detsembri 2002. aasta teate ja aktsionärialaenu pakkumise võetuna ühiselt kvalifitseerimisega riigiabiks

Poolte argumendid

80 Esiteks väidavad äriühingud Bouygues ja komisjon, et Üldkohus nõudis riigiabi olemasolu tuvastamiseks ekslikult seotust, otsest seost, võrdväarsust ja vastavust tuvastatud eelise ning riigi ressursside kaasamise vahel. Nimelt tuleneb kohtupraktikast, et mainitud seos võib olla kaudne ja et selline võrdväarsus või vastavus ei ole nõutav.

81 Teiseks leiavad nad, et viis, kuidas Üldkohus seda seost on mõistnud, rikub põhimõtet, mille kohaselt ELTL artikli 107 lõige 1 ei erista riigi sekkumisi vastavalt põhjustele või eesmärkidele, vaid määratleb neid nende tagajärgede kaudu. Äriühingud Bouygues on seisukohal, et kui ühe ettevõtja kasuks on võetud järjestikuseid meetmeid, mis kuuluvad samasse sekkumise strateegiasse, nagu ka käesoleval juhul, siis tuleb eelise ja riigi ressursside kasutamise vahelist ühendavat seost hinnata üldiselt, võttes arvesse riigi sekkumist selle ühtsuses ja jätkuvuses.

82 Komisjon täpsustab, et omavahel tihedalt seotud meetmeid, mis isoleeritult võiksid riigiabi kontrolli alt välja jääda, olgugi et nende tagajärjel moonutatakse konkurentsi olulisel määral, tuleb hinnata koos. Seega kujutab komisjoni sõnul aktsionärialaen endast riigiabi, võttes arvesse alates 2002. aasta juulist tehtud avaldustega loodud konteksti.

83 FT ja Prantsuse Vabariik väidavad kõigepealt, et riigiabi mõiste nõuab piisavalt tihedat ühendavat seost ettevõtja eelise ja riigi finantskohustuse vahel. Nad täpsustavad, et kohtupraktika kohaselt ei teki sellist seost ettevõtja kasul lasuva finantskohustuse puhul, mis toob kaasa riigi maksutulu vähenemise, samas kui sellisest maksutulust loobumise puhul riigi poolt, mida ta muidu oleks saanud, tekib selline seos juhul, kui teatud ettevõtjatele on antud kaudne eelis.

84 Lisaks sellele leiab Prantsuse Vabariik, et eelis peaks tulenema riigi ressursside kaasamisest, mitte olema selle tagajärg. Komisjon on selle arutluskäigu aga ümber pööranud.

85 Saksamaa Liitvabariik lisab, et käesolev kohtuasi puudutab alates 2002. aasta juulist tehtud avalduste „teiseseid tagajärgi”, mis ei too kaasa kohustust riigieelarvele. Lisaks, kuigi eelis, mis ei too kaasa kohustust riigieelarvele, suudab kahjustada konkurentsi, ei tähenda see seda, et sellise meetme suhtes tuleks kohaldada riigiabi kontrolli. Kui riigi ressursside kaasamise kriteeriumi tõlgendada laialt, nagu soovivad komisjon ja äriühingud Bouygues, tuleks suure hulga selliste avalduste suhtes, mida liikmesriigid tegid 2008. aasta finantskriisi ajal, kohaldada riigiabi kontrolli.

86 Edasi leiavad FT ja Prantsuse Vabariik, et Üldkohus ei nõudnud, et eelis vastaks riigi poolt antud vahendite summale. Kohus nõudis vaid korrelatsiooni eelise ja riigieelarvel lasuva kohustuse vahel selles tähenduses, et eelis peab tulenema sellisest kohustusest. Üldkohus mõõnis samuti, et riigi ressursside kaasamine võib kaasa tuua riigieelarvel lasuvate kohustuste piisavalt konkreetse majandusliku ohu, kuid üritas õigustatult tuvastada õiguslikult siduvate kohustuste olemasolu.

87 Lõpuks väidab FT, et põhimõte, mille kohaselt ELTL artikli 107 lõige 1 määratleb riigi sekkumise selle tagajärgede alusel, ei vabasta komisjoni kohustusest tuvastada täpselt eelis, mida ettevõtja on saanud, ja analüüsida seda, kas see eelis tuleneb riigi ressurssidest. Seega ei tohtinuks komisjon üldise analüüsi alusel käsitada alates 2002. aasta juulist tehtud avaldusi riigi ressurssidena, mida potentsiaalselt kaasati eraldiseisva ja hiljem võetud meetmega, st aktsionäri-laenu pakkumise saatmisega.

88 Prantsuse Vabariik väidab lisaks, et Üldkohus analüüsis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 301–310 alates 2002. aasta juulist tehtud avaldusi ja aktsionäri-laenu pakkumist üldiselt, ning leiab, et kohus järeldas õigesti, et tuvastatud eeliste ja riigi ressursside kaasamise vahel puudus ühendav seos.

Euroopa Kohtu hinnang

89 Äriühingud Bouygues ja komisjon heidavad sisuliselt Üldkohtule ette seda, et viimane rikkus õigusnorme, kui nõudis riigiabi olemasolu tõdemiseks tiheda ühendava seose olemasolu ühelt poolt eelise, mis tuleb tuvastada eraldiseisvalt 4. detsembri 2002. aasta teate ja aktsionäri-laenu pakkumise osas, ning teiselt poolt riigi ressursside kaasamise vahel, mis on võrdväärne ühe või teise tuvastatud eelise ja neile vastav.

90 Käesoleva kohtuotsuse punktides 40 ja 41 on välja toodud, et Üldkohus otsustas, et FT-le eelise andmine on tõendatud 4. detsembri 2002. aasta teate osas, kuid aktsionäri-laenu pakkumisest tulenev eraldiseisev lisa-eelis on tõendamata.

91 Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 262, et vastavalt kohtupraktikale peab tuvastatud eelis „tulenema riigi ressursside ülekandmisest” ja et see „tuvastatud eelise ning riigi ressursside kaasamise vahelise seose nõue eeldab põhimõtteliselt, et nimetatud eelis on otseselt seotud riigieelarvel lasuva vastava kohustusega või sellele eelarvele piisavalt konkreetse majandusliku riski tekitamisega riigi poolt võetud õiguslikult siduvate kohustuste alusel”.

92 Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 293–298 analüüsis Üldkohus 4. detsembri 2002. aasta teadet individuaalselt. Täpsemalt selle kohtuotsuse punktides 293–295 leidis kohus, et kui komisjon ega äriühingud Bouygues ei ole sellist argumenti esitanud või esitanud seda tõendavaid asjaolusid, ei ole Üldkohtul kohustust kontrollida, kas kõnealune teade sisaldab riigi ressursside ülekandmist.

93 Üldkohus lisas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 296, et „igal juhul vastab riigi ressursside ülekandmine, mis tuleneb [kõnealusest] teatest, ainult eelisele, mis seisneb 9 miljardi euro suuruse krediidiilini avamises, mis oli selles teates sõnaselgelt väljendatud”, ja et „see eelis [on] eraldiseisev sellest, mis tuleneb alates 2002. aasta juulist tehtud avaldustest, nagu seda on kinnitatud” vaidlusaluses otsuses.

94 Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 297 täpsustas Üldkohus, et „nõue, mille kohaselt peab tuvastatud eelise ning riigi ressursside ülekandmise vahel esinema seos, eeldab, et nimetatud eelis langeb kokku riigieelarvel lasuva sellega võrdväärse kohustusega [...]. Käesoleval juhul ei ole siiski tegemist niisuguse seosega [...] eelis[e], mis tuleneb alates 2002. aasta juulist tehtud avaldustest, ning [...] väidetava avalike ressursside ülekandmise [vahel], mis seisneb 9 miljardi euro suuruse krediidiilini avamises, nagu see nähtub 4. detsembri 2002. aasta teatest”.

95 Aktsionäri-laenu pakkumise osas märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 299, et kuna komisjon ei ole piisavalt tõendanud, et on olemas sellest pakkumisest tulenev eelis, ei ole Üldkohtul seda enam võimalik järeldada, et on olemas riigi ressursside ülekandmine, mis on

seotud selle eelisega.

96 Lõpuks, niivõrd kui komisjon toetus riigiabi olemasolu tuvastamisel alates 2002. aasta juulist tehtud avalduste koostoimes aktsionärialaenu pakkumisega üldisele analüüsile, leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 307, et komisjon ei saa „eirata kohustust identifitseerida konkreetne eelis, mis hõlmab sellele vastavat riigi ressursside ülekandmist”, ja selle kohtuotsuse punktis 309, et isegi kui komisjon võis finantsturgude usalduse taastamisest ja FT refinantseerimise tingimuste parandamisest tulenenud eelise iseloomustamisel õigustatult arvestada kõiki sündmusi, mis leidsid aset enne 4. detsembri 2002. aasta teadet, ei „too [see eelis] kaasa vastavalt riigieelarve vähenemist ega tekita piisavalt konkreetset majanduslikku riski sellel eelarvel lasuva kohustuse osas. Nimelt on selline eelis eraldiseisev sellest, mida võidi anda [...] aktsionärialaenu [pakkumise] kaudu ning mida ei ole vaidlus[aluses] otsuses piisavalt iseloomustatud”.

97 Seega leidis Üldkohus, et komisjon oli kohustatud uurima iga riigipoolse sekkumise puhul individuaalselt, kas see andis riigi ressursside abil konkreetse eelise. Lisaks sellele leidis kohus, et ainult riigieelarve vähenemine või sellel lasuva kohustuse piisavalt konkreetne majanduslik risk, mis on tihedalt seotud tuvastatud eelisega ja sellele vastav, täidab tingimust, mis puudutab riigi ressurssidest rahastamist ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses.

98 Selles osas meenutagem kõigepealt, et ELTL artikli 107 lõikes 1 on ette nähtud, et kui aluslepingutes ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust.

99 Seega tuleb üksnes neid eeliseid, mis on antud otse või kaudselt riigi ressurssidest või mis kujutavad endast riigile lisakohustust, pidada riigiabiks ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses. Nimelt tuleneb selle sätte sõnastusest enesest ja ELTL artiklis 108 kehtestatud menetlusnormidest, et muudest kui riigi ressurssidest antud eelised ei kuulu kõnealuste sätete kohaldamisalasse (vt selle kohta 17. märtsi 1993. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-72/10 ja C-73/10: Sloman Neptun, EKL 1993, lk I-887, punkt 19; 1. detsembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-200/97: Ecotrade, EKL 1998, lk I-7907, punkt 35, ning 13. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-379/98: PreussenElektra, EKL 2001, lk I-2099, punkt 58).

100 Siiski on oluline märkida, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei ole vaja kõigi juhtumite puhul kindlaks teha, et toimunud on riigi ressursside ülekandmine, selleks et ühele või mitmele ettevõtjale antud eelist võiks käsitleda riigiabina ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses (vt selle kohta 15. märtsi 1994. aasta otsus kohtuasjas C-387/92: Banco Exterior de España, EKL 1994, lk I-877, punkt 14; 19. mai 1999. aasta otsus kohtuasjas C-6/97: Itaalia vs. komisjon, EKL 1999, lk I-2981, punkt 16, ja 16. mai 2002. aasta otsus kohtuasjas C-482/99: Prantsusmaa vs. komisjon, EKL 2002, lk I-4397, punkt 36).

101 Seega loetakse eelkõige abiks mitmesuguses vormis sekkumisi, mis leevendavad äriühingu eelarvet tavaliselt koormavaid kohustusi ja mis seetõttu ei ole küll subsiidiumid selle sõna kitsas tähenduses, ent on siiski samalaadsed ja samasuguse mõjuga (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Banco Exterior de España, punkt 13; 17. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas C-75/97: Belgia vs. komisjon, EKL 1999, lk I-3671, punkt 23, ja 19. septembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-156/98: Saksamaa vs. komisjon, EKL 2000, lk I-6857, punkt 25).

102 Nimelt tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et ELTL artikli 107 lõige 1 määratleb riigi sekkumisi nende tagajärgede kaudu (5. juuni 2012. aasta otsus kohtuasjas C-124/10 P: komisjon vs. EDF, punkt 77 ja seal viidatud kohtupraktika).

103 Kuna riigi sekkumised toimuvad mitmesugustes vormides ja neid tuleb analüüsida nende tagajärgede kaudu, siis ei saa välistada, nagu seda äriühingud Bouygues ja komisjon on õigesti väitnud, et mitut riigi järjestikust sekkumist tuleb ELTL artikli 107 lõike 1 kohaldamise eesmärgil käsitleda ühe sekkumisena.

104 Selline võib olukord olla eelkõige siis, kui järjestikused sekkumised, võttes eelkõige arvesse nende ajalist järjekorda, eesmärki ja ettevõtja olukorda nende sekkumiste hetkel, on niivõrd tihedalt omavahel seotud, et neid on võimatu eraldada (vt selle kohta 24. aprilli 1980. aasta otsus kohtuasjas 72/79: komisjon vs. Itaalia, EKL 1980, lk 1411, punkt 24).

105 Sellest järeldub, et olles leidnud, et vajalik oli tuvastada riigieelarve vähenemine või sellel eelarvel lasuva kohustuse piisavalt konkreetne majanduslik risk, mis on tihedalt seotud kas 4. detsembri 2002. aasta teatest või aktsionärialaenu pakkumisest tuleneva konkreetse eelisega ja sellele vastav või selle vastusoorituseks olev, rikkus Üldkohus õigusnormi, kui kohaldas kriteeriumi, mis võimaldab kohe välistada, et neid riiklikke sekkumisi saaks nendevahelise seose ja nende tagajärgede alusel käsitleda ühe sekkumisena.

106 Järgmiseks tuleb märkida, et Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et riiklik sekkumine, mis võib samal ajal asetada ettevõtjad, kelle suhtes seda kohaldatakse, teistest soodsamasse olukorda ja luua piisavalt konkreetse riski, et riigile tekib tulevikus lisakohustus, võib koormata riigi ressursse (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Ecotrade, punkt 41).

107 Eelkõige on Euroopa Kohtul olnud võimalus täpsustada, et riigi garantii vormis antud eelised võivad tähendada riigile täiendavat kohustust (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Ecotrade, punkt 43, ja 8. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-275/10: Residex Capital IV, EKL 2011, lk I-13043, punktid 39–42).

108 Euroopa Kohus on muu hulgas juba otsustanud, et kui majanduslikus mõttes on turutingimuste muutmine, mille tekitab teatud ettevõtjatele kaudselt antud eelis, riigivõimu jaoks ressursside kaotamise tulem, ei too autonoomse otsuse tegemine investorite poolt kaasa seose kadumist mainitud ressursside kao ja kõnealustele ettevõtjatele antud eelise vahel (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Saksamaa vs. komisjon, punktid 25–28).

109 Järelikult peab komisjon riigiabi olemasolu tuvastamiseks tõendama piisavalt otsest seost ühelt poolt kasusaajale antud eelise ja teiselt poolt riigieelarve vähenemise või eelarvel lasuva kohustuse piisavalt konkreetse majandusliku riski vahel (vt selle kohta 8. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-279/08 P: komisjon vs. Madalmaad, EKL 2011, lk I-7671, punkt 111).

110 Vastupidi Üldkohtu tõdetule ei ole aga vaja, et selline vähenemine või isegi selline risk vastaks mainitud eelisele või oleks sellega võrdväärne, ega et selle vastusoorituseks oleks selline vähenemine või selline risk, ega et see oleks samalaadne riigi ressursside kaasamisega, millest see tuleneb.

111 Järelikult rikkus Üldkohus õigusnorme nii siis, kui ta kontrollis riigiabi andva riikliku sekkumise tuvastamist komisjoni poolt, kui ka siis, kui ta analüüsis seoseid tuvastatud eelise ja komisjoni poolt tuvastatud riigi ressursside kaasamise vahel.

112 Lõpuks ei sea seda tõdemust kahtluse alla ka Prantsuse Vabariigi argument, mille kohaselt

analüüsis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 301–310 eelise ja riigi ressursside vahelist seost üldiselt. Nimelt nähtub käesoleva kohtuotsuse punktis 96 sisalduvast kokkuvõttest, et Üldkohus analüüsis seda üksnes lähtuvalt väärade kriteeriumidest, mis on nimetatud käesoleva kohtuotsuse punktides 105 ja 110.

113 Kuna õigusnormide rikkumine Üldkohtu poolt muudab kehtetuks arutluskäigu, mis viis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 310 esitatud järelduseni, et komisjon eiras riigiabi mõistet, siis tuleb äriühingute Bouygues teise väite esimese osaga ja komisjoni teise väite esimese osaga nõustuda.

114 Neil asjaoludel, ja ilma et oleks vaja analüüsida apellatsioonkaebuse teisi väiteid, tuleb vaidlustatud kohtuotsus tühistada.

Hagi Üldkohtus

115 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu kohaselt võib Euroopa Kohus teha Üldkohtu otsuse tühistamise korral ise asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium lubab.

116 Käesoleval juhul on Euroopa Kohtu käsutuses piisavalt asjaolusid, et teha lõplik kohtuotsus esiteks kohtuasjas T-450/04 esitatud nõude suhtes tühistada vaidlusaluse otsuse artikkel 1 osas, milles komisjon keeldus kvalifitseerimast 2002. aasta juulist tehtud avaldusi riigiabiks, ning teiseks Prantsuse Vabariigi ja FT teise väite teise osa ja kolmanda väite suhtes, mille nad esitasid oma hagide põhjendamiseks kohtuasjades T-425/04 ja T-444/04 niivõrd, kui kõnealune väiteosa ja väide on suunatud vaidlusaluses otsuses välja toodud järelduse vastu, et Prantsuse riik on andnud FT-le eelise.

Kohtuasjas T-450/04 esitatud nõue tühistada vaidlusaluse otsuse artikkel 1

117 Käesoleva kohtuotsuse punktidest 70–79 tuleneb, et vaidlusaluses otsuses ei võeta seisukohta äriühingute Bouygues kaebuse suhtes osas, milles nad on väitnud, et alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused kujutavad endast riigiabi.

118 Järelikult on hagiavalduses esitatud väited vaidlusaluse otsuse artikli 1 tühistamiseks tulemusel osas, milles komisjon keeldus kvalifitseerimast alates 2002. aasta juulist tehtud avaldusi riigiabiks.

Prantsuse Vabariigi ja FT teise väite teine osa ja kolmas väide niivõrd, kui kõnealune väiteosa ja väide on suunatud vaidlusaluses otsuses välja toodud järelduse vastu, et Prantsuse riik on andnud FT-le eelise

Poolte argumendid

119 Prantsuse Vabariik ja FT väidavad hagi teise väite teises osas, et komisjon järeldas valesti abi olemasolu tulenevalt kahest eraldiseisvast sündmusest, st esiteks alates 2002. aasta juulist tehtud avaldustest ja teiseks Prantsuse riigi sekkumistest 2002. aasta detsembris. Kuna need sündmused leidsid aga aset erinevatel ajahetkedel, ei saa neid käsitleda ühe meetmena. Komisjon on ka ise möönnud, et eraldi võetuna ei oleks kummastki neist sündmustest piisanud, et sellisele järeldusele jõuda.

120 Hagi kolmanda väitega märgivad Prantsuse Vabariik ja FT sisuliselt, et komisjon tegi vaidlusaluses otsuses ilmseid hindamisvigu, kui ta asus seisukohale, et alates 2002. aasta juulist tehtud avaldustest võisid turud aru saada kui Prantsuse riigi toetusest ning et neil on mõju turuolukorrale detsembris 2002. Lisaks toob FT välja, et komisjoni arutluskäigus, mille kohaselt

andis aktsionäri-laenu pakkumine FT-le eelise, mis ei vasta aruka erainvestori kriteeriumile, on tehtud ilmne hindamisviga.

121 Prantsuse Vabariik ja FT väidavad, et 12. juuli 2002. aasta avalduse ajal ei olnud veel otsustatud nende meetmete olemus, mida Prantsuse riik kavatses võtta FT suhtes, ning konkreetselt ei olnud tehtud ühtegi investeerimisotsust, mida oleks võinud kvalifitseerida Prantsuse riigi kindla kohustusena. Seda üldist, tingimuslikku ja õiguslikult mittesiduvat avaldust ei saa kvalifitseerida Prantsuse riigi selge, täpse ja tagasivõetamatu kohustusena.

122 Lisaks vaidlustavad Prantsuse Vabariik ja FT selle, et alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused mõjutasid turul tegutsejate arusaama detsembris 2002 ning tõid kaasa FT aktsiate ja võlakirjade väärtuse ebanormaalse ning märkimisväärse kasvu. Nimelt põhinevad 28. aprilli 2004. aasta aruande järeldused ebasobival analüüsimeetodil ning on ebapiisavad, et tuvastada nii FT aktsia kursi märkimisväärselt ebanormaalselt arengut juulis 2002 ning põhjuslikku seost 12. juuli 2002. aasta avalduse ja sellise arengu vahel.

123 Sellega seoses täpsustavad Prantsuse Vabariik ja FT, et see aruanne hõlmas ainult 12. juuli 2002. aasta avalduse väidetavaid tagajärgi turgudele juulis 2002. Lisaks sellele ei oleks see aruanne saanud analüüsida 12. juuli 2002. aasta avalduse eeldatavaid tagajärgi turu olukorrale detsembris 2002, kuna võimatu oli eristada selle avalduse tagajärgi nendest tagajärgedest, mis olid juulist kuni detsembrini 2002 aset leidnud muudel sündmustel, näiteks FT head tegevusnäitajad ja tegevusväljavaated 2002. aasta teise poolaasta jooksul, Mobilcomi olukorra lahendamine, uue tegevdirektori ametisse nimetamine ning tasakaalustamise plaani esitamine.

124 Lõpuks märgib FT, et komisjon möönis, et aktsionäri-laenu pakkumine kui selline FT-le eelist ei andnud, kuna viimane seda vastu ei võtnud, ja väidab, et kuna see projekt piirdus rangelt 9 miljardi euro suuruse summaga ning 18 kuuga, siis on välistatud, et turg võis seda pakkumist mõista kui Prantsuse riigi kohustust, mis ületab tema tulevast osalemist kapitali suurendamises. Turgude positiivse reaktsiooni aluseks oli põhiliselt FT uue tegevdirektori ametisse nimetamine ning tegevusnäitajate paranemise kava.

Euroopa Kohtu hinnang

125 Prantsuse Vabariik ja FT väidavad sisuliselt, et komisjon eksis, kui leidis, et Prantsuse riigi erinevad sekkumised 12. juulist 2002 kuni 20. detsembrini 2002 kujutasid endast ühte sekkumist, et 12. juuli 2002. aasta avaldus sisaldas Prantsuse riigi kohustust, et alates 2002. aasta juulist tehtud avaldused mõjutasid turuosaliste arusaama detsembris 2002 ja et aktsionäri-laenu pakkumine andis FT-le eelise.

126 Sellega seoses tuleb kõigepealt märkida, et eelkõige nähtub vaidlusaluse otsuse põhjendustest 188 ja 189, et komisjon ei lähtunud riigiabi olemasolu tuvastamisel kohustusest, mille Prantsuse riik olevat 12. juuli 2002. aasta avaldust tehes omale võtnud.

127 Järgmiseks nähtub vaidlusaluse otsuse põhjendusest 194, et komisjon on leidnud, et „aktsi[onäri]laen[u pakkumine] (mis eeldab riigi osalemist [e]ttevõtte rekapiitalseerimises) annab FT-le eelise, sest see võimaldab tal suurendada oma finantseerimisvahendeid ja rahustada turgu seoses oma võimega tähtaegadest kinni pidada”. [täpsustatud tõlge]. Komisjon lisas, et isegi kui FT seda pakkumist vastu ei võtnud, „võib turule laenu olemasolu kohta antud mulje tuua endaga kaasa eelise FT jaoks, sest turg eeldas, et [e]ttevõtte turusituatsioon on tugevam”.

128 Vaidlusaluse otsuse põhjenduses 196 lisas komisjon riigi ressursside kaasamise analüüsis, et „võimalik kohustus seoses riigi ressurssidega loodi aktsi[onäri]laenu andmise teatega, millega käis kaasas nimetatud laenuandmisega seotud eeltingimuste täitmine [...], turule mulje jätmisega,

et laen tõesti määrati [...] ja lõpuks ERAP-i poolt parafeeritud ja allkirjastatud laenulepingu saatmisega FT-le". [täpsustatud tõlge]

129 Sellest jäeldub, et komisjon asus seisukohale, et 4. detsembri 2002. aasta teade koos aktsionäri-laenu pakkumisega andis eelise, mis tähendas riigi ressursside kaasamist ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses.

130 Selles kontekstis ja niivõrd, kui Prantsuse Vabariik ning FT leiavad, et analüüsides 4. detsembri 2002. aasta teadet ja aktsionäri-laenu pakkumist koos, tegi komisjon vea, tuleb tõdeda, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 103 ja 104, et riiklikud sekkumised võivad aset leida mitmesuguses vormis ja seega tuleb neid analüüsida nende tagajärgede alusel. Seega ei saa automaatselt välistada, et mitut järjestikust sekkumist tuleb käsitleda ühe sekkumisena eelkõige siis, kui sellised sekkumised, võttes arvesse nende ajalist järjekorda, eesmärki ja ettevõtja olukorda nende sekkumiste hetkel, on niivõrd tihedalt omavahel seotud, et neid on võimatu eraldada.

131 On ilmne, et 4. detsembri 2002. aasta teadet ei saa eraldada aktsionäri-laenu pakkumisest 9 miljardi euro suuruse krediidiiliini näol, mida kõnealuses teates sõnaselgelt pakuti. Sellega seoses tuleb lisada, et 4. detsembri 2002. aasta teade avaldati samal päeval, kui komisjoni teavitati aktsionäri-laenust.

132 Lisaks sellele leidis komisjon õigesti, et 4. detsembril 2002 avaldatud ja teatatud aktsionäri-laen andis FT-le eelise ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses.

133 Kõigepealt nähtub vaidlusaluse otsuse põhjendusest 212, nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktides 4, 6, 10 ja 15, et ajavahemikus märtsist juulini 2002 langetasid Moody's ja S&P FT võlakohustuse reitingut usaldusväärse investeerimisjärgu viimasele astmele koos negatiivse väljavaatega, märkides, et see aste säilis üksnes seetõttu, et Prantsuse riik oli esitanud vihjeid FT kohta.

134 Järgmiseks nähtub vaidlusaluse otsuse 112. ja 116. joonealusest märkusest, et alates hiljemalt 9. detsembrist 2002 võisid turud jäeldada, et käesoleva kohtuotsuse punktis 132 mainitud Prantsuse riigi sekkumine oli taganud FT likviidsuse seoses oma võlgadega järgmiseks 12 kuuks.

135 Lõpuks nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 14 ja 17, et FT viis 11. ja 12. detsembril 2002 läbi kaks järjestikust võlakirjade emissiooni kogusummas 2,9 miljardit eurot, 15. jaanuaril 2003 võttis ta võlakirjade emissioonide kaudu laene kogusummas 5,5 miljardit eurot ja 10. veebruaril 2003 pikendas ta 15 miljardi euro suuruse sündikaatlaenu tasumisele kuuluvat osa.

136 Eeltoodust tuleneb, nagu komisjon vaidlusaluse otsuse põhjenduses 194 on õigesti kinnitanud, et aktsionäri-laen kujutab endast eelist ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, kuna see võimaldas FT-l „suurendada oma finantseerimisvahendeid ja rahustada turgu seoses oma võimega tähtaegadest kinni pidada”.

137 Seoses riigi ressursside kaasamise tingimusega, mis on samuti sätestatud ELTL artikli 107 lõikes 1, tuleb tõdeda, et aktsionäri-laen seisneb 9 miljardi euro suuruse krediidiiliini avamises. Kuigi on tõsi, et FT talle saadetud laenulepingut ei allkirjastanud, oleks ta võinud, nagu komisjon vaidlusaluse otsuse põhjenduses 196 õigesti tõdeb, selle igal hetkel allkirjastada, andes endale nii õiguse saada viivitamatult 9 miljardi euro suurune summa.

138 Lisaks sellele märkis komisjon vaidlusaluse otsuse 116. joonealuses märkuses, et 5. detsembri 2002. aasta ettekandes investoritele kirjeldas FT Prantsuse riigi „krediidiiliini” kui

viivitamatult kättesaadavat, et S&P teatas samal päeval, et Prantsuse riik annab viivitamatult aktsionärialaenu, et Prantsuse Rahvusassamblee rahanduskomisjonile on teada antud, et aktsionärialaen „on juba FT kasutuses” ja et Moody’s teatas 9. detsembril 2002, et on kinnitatud, et „paika on pandud 9 miljardi euro suurune krediidiliin”.

139 Võttes arvesse esiteks 9 miljardi euro suurust võimalikku täiendavat kohustust riigi ressurssidele ja teiseks käesoleva kohtuotsuse punktis 107 viidatud kohtupraktikat, järeltas komisjon õigesti, et käesoleva kohtuotsuse punktis 132 tuvastatud eelis anti riigi ressurssidest ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses.

Prantsuse Vabariigi ja FT teise väite teise osa ja kolmanda väite muud aspektid ning Prantsuse Vabariigi ja FT teised väited

140 Tuleb tõdeda, et kohtuasja staadium ei võimalda teha kohtuotsust Prantsuse Vabariigi ja FT teise ja kolmanda väite suhtes osas, milles need käsitlevad aruka erainvestori kriteeriumi kohaldamist komisjoni poolt.

141 Sama kehtib ka Prantsuse Vabariigi ja FT esimese väite kohta, mis tugineb oluliste vorminõuete ja kaitseõiguste rikkumisele, Prantsuse Vabariigi neljanda väite kohta, mis tugineb põhjenduste puudumisele, ja seega äriühingute Bouygues nõude kohta tühistada vaidlusaluse otsuse artikkel 2.

142 Järelikult tuleb kohtuasjad T-425/04, T-444/04 ja T-450/04 suunata tagasi Üldkohtusse, et teha otsus mainitud väiteosa, väidete ja esitatud argumentide ning kohtule esitatud nõude kohta, mille osas Euroopa Kohus ei ole otsust teinud.

Kohtukulud

143 Kuna kohtuasjad suunatakse tagasi Üldkohtusse, tehakse kohtukulude osas otsus hiljem.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

- 1. Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 21. mai 2010. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-425/04, T-444/04, T-450/04 ja T-456/04: Prantsusmaa jt vs. komisjon.**
- 2. Suunata kohtuasjad T-425/04, T-444/04 ja T-450/04 tagasi Euroopa Liidu Üldkohtusse, et teha otsus talle esitatud väidete ja nõuete kohta, mille osas Euroopa Kohus ei ole otsust teinud.**
- 3. Kohtukulude kandmine otsustatakse edaspidi.**

Allkirjad

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.